

Forelesningsplan *Menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering.*

Modul 4 Menneskerettigheter i kriser, krig og væpnet konflikt

Første utkast 10.11. 09 Lars Petter Soltvedt

Formålet med denne modulen er at studentene utvikler innsikt i menneskerettigheter og humanitær rett som gjelder i og etter konflikter, kriser og væpnet konflikt.

Generaladvokat Arne Willy Dahl vil ved hjelp av sin egen bok fra 2008 - *Håndbok i militær folkerett*, vurdere noen utvalgte væpnede konflikter og humanitære katastrofer for å se hvordan internasjonale lovregler er blitt anvendt. Seniorrådgiver Morten Bergsmo ved PRIO – Peace Research Institute of Oslo vil presentere for oss det som gjerne refereres til som et paradigmeskifte i internasjonal strafferettspleie: opprettelsen av Den internasjonale strafferettsdomstolen (ICC) i 2002 og det bakteppe av folkemord, krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten som ikke bare opprettelsen av ICC hviler på, men også de to straffetribunalene for Det tidligere Jugoslavia (ICTY) og Rwanda (ICTR).

Fredsavtaler, amnestilover, avholdelse av internasjonalt observerte valg og etablering av demokratiske institusjoner - i tillegg til nasjonale og/eller internasjonale rettsoppgjør og sannhets- og forsoningskommisjoner, er blant sentrale virkemidler som blir anvendt i post-konfliktsituasjoner for å gjenoppbygge samfunnet. Gjennom studiet skal vi også se på disse virkemidlene, hvordan de virker i praksis og hvilke faktorer som bidrar til å fremme fred og stabilitet etter en konflikt.

Etter terroraksjonene blant annet i USA 11. september 2001, i London i juli 2005 og senere i Madrid og andre steder, er debatten om forholdet mellom bekjempelse av terrorisme og menneskerettigheter satt på dagsordenen. I dag er dette mer aktuelt enn noensinne. Innledningsvis vil vi derfor se på noen sentrale spørsmål i tilknytning til dette. Avslutningvis dette semesteret skal vi se på noen nye trusler mot fred og sikkerhet. Det vil bli forelest over temaet *Miljøkatastrofer og miljøets betydning i fremtidens konflikter*. Professor Rune Ottosen fra Høgskolen i Oslo vil forelese om *Medias rolle i kriser og krig*.

Når vi tidligere ved dette studiet har besøkt både Irak og landene på Vest-Balkan, vil vi ved avsluttet modul dette semesteret arrangere en tur til Midt-Østen. Turen vil finne sted i slutten av april.

1. Helgesamling: Menneskerettigheter etter kriser, krig og væpnet konflikt.

I løpet av første helgesamling vil Lars Petter Soltvedt se på forholdet mellom de internasjonale menneskerettigheter, internasjonal strafferett og krigens folkerett. I sitt foredrag vil Lars Petter Soltvedt søke å hente frem den røde tråden som binder de fire modulene i studiet menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering sammen.

Deretter vil nestleder i Den norske Helsingforskomiteen Gunnar Ekeløve-Slydal besøke oss. Han vil foredra *Om menneskerettighetssituasjonen i kampen mot terror*. Som menneskerettighetsaktivist og lærebokforfatter har Gunnar Ekeløve Slydal i mange år bidratt til forsvaret av de internasjonale menneskerettighetene, der hvor de er satt under press. Disse to setter innledningsvis tonen når vi allerede i løpet av første helgesamling skal bevege oss fra krig til folkerett og hjem igjen -. Se nedenfor!

Fredag 22. 01. 10

1000-1200 Velkommen til nytt semester

Førsteamanuensis Lars Petter Soltvedt ved Høgskolen i Buskerud ønsker velkommen til nytt semester ved studiet *Menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering*. Gjennomgang av studieplan for modul 4 *Menneskerettigheter i kriser, krig og væpnet konflikt*. Vi ønsker spesielt nye studenter velkommen.

Sted: A 3502

1200 – 1300 Vi inviterer til lunsj i kantina på høgskolen

1300-1330 (For nye studenter) Innføring i fjernundervisning ved hjelp av internettprogrammet *Blackboard*. Ved IT-studiestedsleder Knut Anders Høiaas, Høgskolen i Buskerud.

Sted: A 3502

1330- 1400 (For nye studenter) Innføring i informasjonskompetanse og elektronisk biblioteksbruk for studenter ved Høgskolen i Buskerud. Ved høgskolebibliotekar Petter Hegland.

Sted: A 3502

1300-1400 (For videregående studenter) Kort gjennomgang av eksamen i konflikthåndtering og konfliktbegrensning høst 2009. Ved Christian Stokke og Lars Petter Soltvedt.

1400-1500 Orientering om veiledning i forbindelse med avsluttende prosjektoppgave. Ved førsteamanuensis Øystein Gaasholt.

Sted: S 4502

Lørdag 23. 01. 10

0900-1200 Forelesning ved Lars Petter Soltvedt – *Om forholdet mellom de internasjonale menneskerettigheter, internasjonal strafferett og krigens folkerett.* I sitt foredrag vil Lars Petter Soltvedt søke å hente frem den røde tråden som binder sammen de fire modulene i studiet menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering.

Sted: A 3502

1300-1500 Forelesning ved nestleder i Den norske Helsingforskomiteen Gunnar Ekeløve-Slydal. *Om menneskerettighetssituasjonen i kampen mot terror.* Som menneskerettighetsaktivist og lærebokforfatter har Gunnar Ekeløve Slydal i mange år bidratt til forsvaret av de internasjonale menneskerettighetene, der hvor de er satt under press.

Sted: A 3502

Søndag 24. 01. 10

1000 – 1200 Fra krig til folkerett? historien om Goldstone-rapporten og det pågående forsøket på å straffeforfølge krigsforbrytere og forbrytere mot menneskeheten etter krigen i Gaza i januar 2008. Ved tidligere koordinator for Norges ferske medlemskap i FNs Menneskerettighetsråd Vebjørn Heines fra Utenriksdepartementet.

1300-1500 ..og hjem igjen! Prinsippet om Universell jurisdiksjon og seks norske advokaters anmeldelse av israelske lederes antatte krigsforbrytelser i Gaza. Ved en representant for de seks og (muligens) førstestatsadvokat Siri S. Frigaard.

Sted: A 3502

2. Helgesamling: Internasjonal humanitær rett

I løpet av andre helgesamling vil Generaladvokat for forsvaret Arne Willy Dahl gi oss en grundig innføring i humanitær rett og menneskerettigheter i konflikt og krisesituasjoner. Hva er innholdet i den humanitære retten? Hva er forholdet mellom humanitær rett og menneskerettigheter? Hva er humanitære minstestandarder? Dette er noe av det Arne Willy Dahl vil søke å fokusere på, med utgangspunkt i sin bok som også er på pensum.

Fredag 19. 2. 10

0900-1200. *Innføring i internasjonal humanitær rett.* Ved Statsadvokat Arne Willy Dahl. Vi ser litt på historien bak utviklingen av internasjonal humanitær rett og på hvilke regler som gjelder i dag. Genevekonvensjonene med senere tilleggsprotokoller. Del 1

Sted: A 6509

1300- 1500 *Innføring i internasjonal humanitær rett.* Ved Statsadvokat Arne Willy Dahl. Vi ser videre på historien bak utviklingen av internasjonal humanitær rett og på hvilke regler som gjelder i dag. Genevekonvensjonene med senere tilleggsprotokoller. Del 2

Sted: A 6509

Lørdag 20. 2. 10

0900-1200 *Innføring i internasjonal humanitær rett.* Ved Statsadvokat Arne Willy Dahl. Når er bruk av væpnet makt tillatt ifølge FN-pakten? Hvem er beskyttet? Gjelder de samme regler for ulike typer konflikter? Hvilke våpen er tillatt? Hvilke regler gjelder for journalisters og helsearbeideres virksomhet? Hvordan skal en krigsfange behandles? Del 1

Sted: A 6509

1300- 1500 *Innføring i internasjonal humanitær rett.* Ved Statsadvokat Arne Willy Dahl. Når er bruk av væpnet makt tillatt ifølge FN-pakten? Hvem er beskyttet? Gjelder de samme regler for ulike typer konflikter? Hvilke våpen er tillatt? Hvilke regler gjelder for journalisters og helsearbeideres virksomhet? Hvordan skal en krigsfange behandles?

Del 2.

Sted: A 6509

Søndag 21. 2. 10

1000-1200 *Innføring i internasjonal Humanitær rett.* Ved Statsadvokat Arne Willy Dahl. Unntakstilstander og derogering. Hvilke overgrep skjer? Hva kan det internasjonale samfunn gjøre? Hvilke forpliktelser har stater under folkeretten?

Sted: A 6509

1300- 1500 *Internasjonal humanitær rett.* Oppsummering og diskusjon.

3. Helgesamling 19-21. 3. 2010: Forbrytelser mot menneskeheten

Folkemord, slaveri, menneskesmugling, aparteid, terrorisme og tortur blir i dag regnet som internasjonale forbrytelser, straffbare handlinger som er å betrakte som så grove at de kan sies å berøre hele menneskeheten. Dermed har det også blitt mulig å straffeforfølge enkeltindivider uavhengig av deres rolle og posisjon i samfunnet – uavhengig av hvor de har begått sine ugjerninger og hvor som helst de måtte befinne seg i verden. Men slik har det ikke alltid vært. Med bakgrunn i statssuverenitetsprinsippet har straffefrihet (impunity) lenge vært rådende praksis. Det var denne straffefriheten som utgjorde hovedmotivet bak opprettelsen av Den internasjonale straffedomstolen.

Morten Bergsmo er seniorforsker ved *PRIO* - Peace Research Institute of Oslo. Han har doktograden i International Rett fra Cambridge University og har tidligere vært seniorrådgiver ved aktoratet i ICC – Den internasjonale straffedomstolen, og delaktig i prosessen som ledet fram til Roma statuttene for opprettelsen av ICC i 2002. Morten Bergsmo vil forestå undervisningen hele denne helgen.

Et detaljert program for denne helgen vil bli delt ut ved første helgesamling.

4. Helgesamling: Nye trusler mot fred og sikkerhet

Terrorhandlingene mot USA 11. september 2001 innledet en ny fase hvor kamp mot internasjonal terrorisme blir satt øverst på dagsordenen i mange land og internasjonale organisasjoner. Men det finnes en rekke andre utviklingstrekk som kan utgjøre alvorlige trusler mot fred og sikkerhet: interne konflikter med grove overgrep mot sivile, fattigdom,

miljøkatastrofer og så videre. Ett annet viktig spørsmål i den sammenheng er medias forhold til disse nye trusler mot fred og sikkerhet. I løpet av denne siste helgesamlingen vil vi også gå inn i selve forsoningsprosessen, med eksempler hentet fra Vest-Balkan og Sør Afrika.

Fredag 16. 04. 10

0900-1200 Forelesning ved Professor Rune Ottosen fra Høgskolen i Oslo. Han vil forelese om *Medias rolle i kriser og krig*.

Sted: A 3502

1300-1500 Forelesning om *Miljøkatastrofer og miljøets betydning i fremtiden*. En viktig utfordring for fremtidens fredsagenter: hvordan unngå at knapphet på ressurser og miljøforringelse fører til fornyet konflikt innad eller mellom stater.

Sted: A 3502

Lørdag 17. 04. 10

0900-1200 Forelesning ved Enver Djuliman fra Den norske Helsingforskomite. Tema for hans foredrag vil være Forsoningsprosessen. Med eksempler først og fremst fra Vest-Balkan. Enver Djuliman er forfatter av hefte med samme navn. Dette vil bli distribuert til studentene.

Sted: A 3502

1300-1500 Forelesning ved Heidrun Sørli Røhr fra Nansen Dialog på Lillehammer. Hva trenger mennesker etter krig og menneskerettighetsbrudd? Hva er sammenhengen mellom forsoning og sannhet? Heidrun vil først og fremst gi eksempler fra Sør Afrika.

1500 – 1700 For de som skulle ønske det viser vi filmen Red Dust – om TRCs (Truth and Reconciliation Commission) arbeid i Sør-Afrika. En meget god spillefilm. Høgskolen spanderer pizza og/eller popcorn!

Sted: A 3502

Søndag 18. 04. 10

1000-1200 *Rettferdig fred?* Oppsummering av innholdet i de fire modulene ved studiet i menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering, ved Lars Petter Soltvedt.

Sted: A 3502

1300-1500 Evaluering, kommentarer, forberedelse til tur til Midt-Østen og utdeling av eksamen til dem som ikke skal være med til Midt-Østen. Turdeltagerne vil få utdelt eksamen ved retur til Norge.

Sted: A 3502

Pensum (Med forbehold om endringer)

Beigbeder, Yves (2005) *International Justice against Impunity*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Hayner, Priscilla (2002) *Unspeakable Truths: Facing the Challenge of Truth Commissions*. London: Taylor and Francis Group.

Dahl, Arne Willy (2008) *Håndbok i militær folkerett*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Den norske Helsingforskomite (2001) *Den vanskelige forsoningen. Gjenoppbygging av tillit og forsoning etter krig og konflikt*. Rapport no. 2. 65 sider.

Njalsson, Steingrímur (2007) *Forbrytelser mot menneskeheten*. Oslo: Vidarforlaget,

Johansen, Sigrid Redse & Staib, Jacob Thomas (2009) *Jus og militærmakt*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.

Anbefalt:

Borradori, Giovanna (2003) *Philosophy in a Time of Terror. Dialogues with Jurgen Habermas and Jacques Derrida*. Chicago; University of Chicago Press.

Cassese, Antonio (2008) *International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press

Einstein, Albert og Freud Sigmund (2003) *Hvorfor Krig? En brevveksling*. Oslo: Bazar forlag. 64 sider.

Gutman, Roy & Rieff, David (eds) (2007) *Crimes of War*. New York: Norton and Company. 400 sider.

Hesse, Carla & Post, Robert (1999) *Human Rights in Political Transitions: Gettysburg to Bosnia*. New York: Zone Books. 340 sider.

Karatnycky, Adrian, Piano, Ailia, and Puddington, Arch (2003) *Freedom in the World. The Annual Survey of Political Rights and Civil Liberties*. Lanham, Maryland: Rowman and Littlefield Publishers

Krueger, Alan B. (2007) *What Makes a Terrorist? Economics and the Roots of Terrorism*. Oxford: Princeton University Press.

Long, William J. and Brecke, Peter (2003) *War and Reconciliation. Reason and Emotion in Conflict Resolution*. Boston: MIT Press.

Lunde, Nils Terje & Matlary, Janne Haaland (red.) (2009) *Etikk og militærmakt*. Gyldendal Akademisk Forlag.

Schiff, Benjamin (2008) *Building the International Criminal Court*. Cambridge: Cambridge University Press.

Syse, Henrik (2003) *Rettferdig krig? Om militærmakt, etikk og idealer*. Oslo: Aschehoug.

St.meld. nr. 13 (2008-2009) Klima, konflikt og kapital – Norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom. Det kongelige utenriksdepartementet.

Evaluering

Evaluering for nye studenter ved fire ukers hjemmeeksamen. For studenter som er i ferd med å slutføre studiet vil evalueringen foregå ved gjennomført semesteroppgave over selvvalgt tema innenfor fagfeltet menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering. Utlevering av hjemmeeksamen for dem som ikke skal reise på studietur til Midt-Østen søndag 18. april 2010. Frist for innlevering (senest poststempelt) tirsdag 18. mai.

Adresser og kontaktpersoner

Lars Petter Soltvedt Høgskolen i Buskerud, Avdeling for Økonomi og statsvitenskap, Postboks 251, 3611 Kongsberg. Tlf. 9180 3247. E-mail: lars.petter.soltvedt@hibu.no.

Christian Stokke Høgskolen i Buskerud, Avdeling for Økonomi og statsvitenskap, Postboks 251, 3611 Kongsberg. Tlf. 3286 9500. E-mail: chstokke@lycos.com.

Øystein Gaasholt Høgskolen i Buskerud, Avdeling for Økonomi og statsvitenskap, Postboks 251, 3611 Kongsberg. Tlf. 3286 9500. E-mail: oystein.gaasholt@hibu.no

Kjøp eller bestilling av pensumlitteratur

Pensumlitteratur kan kjøpes eller bestilles hos Akademika på HiBu, campus Kongsberg, tlf 3286 9527 (tilsendt portofritt).

Med forbehold om endringer underveis. Følg med på kursets internettsider gjennom <http://kurs.hibu.no/>